

TEOZOFIJA I KRISHNAMURTI (II dio)

(Razgovor - P.Krishna¹ i Tim Boyd²)

TB: Tijekom svog života J. Krishnamurti je, kao i svi drugi, iskusio intenzivne nedaće. Njegov brat Nitya, s kojim je bio vrlo blizak, je umro, a okolnosti njegove smrti, zajedno s jasnovidnim predviđanjima da će mu biti dobro, duboko su ga pogodile. Suočio se i sa zatvaranjem Reda Zvijezde Istoka, a i sa vlastitom smrću. Možete li nešto reći o tome kako se nosio sa nedaćama?

PK: U svom je učenju istaknuo, da svaki puta kad se suočimo s tugom, tj. bilo kakvom psihološkom patnjom i negativnom emocijom, to prilika da saznamo nešto o sebi, jer to nešto proizlazi iz procesa unutar naše svijesti, i zato je ne smijemo potiskivati, već je moramo koristiti kao priliku da saznamo nešto o sebi. Mislim da je to činio kad mu je brat umro, jer je to bila jedina velika privrženost, a na temelju drugih, koji su bili s njim na brodu kad je stigao telegram javljajući bratovu smrt, bio je četiri ili pet dana poput luđaka, potpuno sluđen. Ali onda, prije nego što je brod pristao, napisao je prijatelju pismo, koje se nalazi u KFI Arhivi, pišući: „Doživio sam osobnu tugu, prošao sam kroz to, prevario sam smrt.“ To su riječi koje je napisao prijatelju na brodu. Za mene podrazumijeva se da time kaže: "Smrt me u uhvatila u zamku samosažaljenja itd., ali ja sam to vidio." Onda biste trebali pročitati što je rekao, da je sada jedno s bratom itd. Čini se da je sletjevši u Indiju 1925. bio potpuno smiren.

To je bilo godine, kad se za vrijeme Teozofske Skupštine, ili ubrzo nakon toga, održao sastanak Reda Zvijezde Istoka, ispod stabla Banyan-a u Adyaru, na kojem se iz treće osobe prebacio u prvu osobu. Rekao je, "Došao sam", i vladala je naelektrizirana atmosfera u kojoj su svi, uključujući ljude poput gospođe Besant, Leadbeatera i drugi, primijetili tu preobrazbu u njegovoj osobi. Do tada, on je govorio, "Kad dođe Učitelj Svijeta", ili "Kad stigne Maitreya svijest", i tako dalje, ali tada je rekao: "Došao sam." To se smatra trenutkom kada je druga svijest zapravo okupirala njegovo tijelo. Sam to ne razumijem, jer ne znam što to znači, ali sam to pročitao.

TB: Krishnamurti je govorio pred tisućama ljudi koji su bili privučeni svojim traženjima raznih stvari. Jedna karakteristika njegovog pristupa u pokušaju priopćavanja onoga što je opažao bila je beskompromisnost u otkrivanju istine i ne prihvaćanju bilo kojeg autoriteta, uključujući i njega samog.

PK: Kad je u pitanju potraga za Istinom, on ne pravi kompromise ni s kim, uključujući i gospođu Besant. Rekla mu je da je liberalizacija u redu, ali da mora biti u svrsi služenja čovječanstvu, pa ga je zamolila da ne odvrća ljude od odlaska Guruima jer takvi ljudi trebaju štake. Rekao joj je: "Amma, ne mogu to učiniti. Mislim da bi takvim činjenjem tretirali ljudska bića kao djecu, a oni moraju ustati na vlastite noge i učiti za sebe, a ne da ovise o nama." Tako da kad se radilo o Istini, on se mogao razlikovati i

¹ Prof. P.Krishna je Pročelnik Studijskog Centra u kampusu Krishnamurtijeve Zaklade u Indiji u Rajghat-u u Varanasiju. Ovaj razgovor je dio Godišnje Međunarodne Skupštine koji se održao u Sjedištu Indijske nacionalne sekcije u Varanasiju, 2. siječnja 2020. godine.

² Tim Boyd, aktualni predsjednik Teozofskog Društva.

od nje. Mislim da je gospođa Besant to poštivala, budući da je i sama slijedila Istinu bez obzira na to što se događalo u njenom društvenom životu. Prijatelji poput Charlesa Bradlaugha i Georgea Bernarda Shawa napustili su je i smatrali da je glupa kad je ovog dječaka proglasila Učiteljem Svijeta, ali nikad se nije predavala. Krishnamurti je imao istu kvalitetu, ako vidite da je nešto istinito, to morate slijediti bez obzira na posljedice. To nije pitanje kompromisa, slaganja ili neslaganja.

TB: Proveo je čitav život govoreći ljudima o Istini, iako možda ne toliko o "putu" do Istine. Kakva je bila publika s kojom je razgovarao? Je li razgovarao s pojedinim tragateljima koji su sjedili pred njim ili je govorio o nečem višem što je vidio u njima?

PK: Ne znam što je vidio kod ljudi, ali mislim da je vidio da oni trebaju biti neovisni od uvjetovanja bilo koje vrste. Bilo da se radi o intelektualnom uvjetovanju, ili nekom štovatelju, ili Bhakti, ili znanstvenom uvjetovanju, ljudi ga se moraju osloboditi da bi postigli cjelovito opažanje Istine. Dakle, on zapravo nije dijelio ljude na više ili niže. Zapravo u njegovim učenjima ne postoje razine, a to je bila jedna od razlika koje je imao s Leadbeatorovom teozofijom, u kojoj je postojala prva inicijacija, druga, i tako dalje. To je vjerojatno je proizašlo iz budističkih spisa, ali on nije prihvatio ove korake.

Sve dok nemate Istinu, vezani ste. A ako ste vezani, morate učiti. A do nje nema puta jer to nije mehanički put u smislu "ako učinite to i to, tada ćete naići na Istinu". To je stvaralački uvid i za to je potrebna sloboda od prošlosti. I zato vam to ne može dati nijedan put. Put je vođen znanjem, prošlošću i vodi prema nečemu što je već određeno kao ideal. Rekao je: "Istina je zemlja bez puteva."

Uzimam da to znači da je um koji uči put. Očito ste na putu, čak je i ateist na putu, jer što predstavlja put? Um se provlači kroz razna iskustva i u meditaciji. Dakle, svatko je na neki način na putu. Pitanje je, da li je iz ovih iskustava pokupio Istinu ili je pokupio iluzije? Iskustvo donosi i jedno i drugo. Konačno, važna stvar na putu nije sam put, već um koji uči da prikuplja Istinu, radije nego iluziju. Tako ja razumijem značenje da je Istina bez puteva. Drugim riječima, Istinu možete steći na bilo kojem putu pod uvjetom da imate inteligenciju koja razlikuje pravo od krivog.

TB: Mislim da mnogo ljudi nije svjesno da je, iako je bio sjajan učitelj i vrlo ozbiljan u svojim učenjima, Krishnamurti bio i čovjek koji je volio humor. Našao sam fascinantno poglavlje u vašoj knjizi o nekim njegovim šalama.

PK: Ali on nikada nije miješao viceve sa svojim govorima. Njegovi govori čine se vrlo ozbiljnima, bez humora i većina ljudi osjeća ga vrlo negativnim, jer on gleda na negativnu stranu života, na podjele i na nasilje, a ne na pozitivnu stranu i tako dalje. To je istina, ali u svom osobnom životu, kad god bismo bili oko njega, ispričao bi puno šala i veselio se i smijao kao i svi drugi. Ali kad bi se prešlo na učenja, bio je vrlo ozbiljan i osjećao bi se da ne bi trebalo da bude zabavan. Iako je također rekao da se morate moći smijati samome sebi!

TB: Mnoge su njegove šale bile prilično smiješne, ali nikada nisu bile usmjerene na osobu. Općenito je bilo nešto šaljivo o zaslijepljenom načinu na koji mi kao ljudska bića djelujemo.

PK: Ali njegove su šale često upućivale i na određene istine o našem životu. [Smijeh.]

TB: Dopustite da vas ovo pitam: u umovima mnogih ljudi postojala je misao da je Krišnamurti napustio Teozofsko Društvo (TD), da je na odbacio Red Zvijezde Istoka i sam izašao, te ostavio iza sebe TD. Čvrsto tvrdite da to nije točno.

PK: Da. Škola Teozofije u Krotoni pozvala me da provedem tri mjeseca proučavajući ovaj prekid između Krishnamurtija i Teozofije. Tako da sam pročitao sve stare napise, govore i časopise, i moj zaključak je bio da je pokušao promijeniti TD iznutra. U to vrijeme je Teozofija izgledala poput neke nove religije, sa vlastitim svetim knjigama, ritualima, autoritetima, pokornošću i tako dalje. Ona nije zamišljena takvom, zamišljena je kao "Religija Mudrosti", gdje vi rastete u mudrosti.

To je jedna važna stvar koju treba uzeti od njega. Svi mi znademo kako rasti u znanju, ali kako ljudsko biće raste u mudrosti? Znanje bez mudrosti postaje opasno i destruktivno, koristi se pogrešno. U umu ispunjenom iluzijama vrlo je malo mudrosti, pa je ovo potraga za ukidanjem iluzija uma, što je nešto sasvim drugačije od stjecanja znanja.

Izuzetno je važno da kad prenosimo znanje, da također pomognemo učeniku i da shvati mudrost. Zato je Krishnamurti želio promijeniti obrazovanje. Isticao je da sadašnji obrazovni sustav prenosi znanje i vještine bez razumijevanja sebe ili života, a škole moraju to propitivanje samospoznaje predstaviti djetetovom umu. Ono može ali i ne mora uroditi plodom, što ovisi o pojedincu, ali smo mi učitelji odgovorni uvesti ovo propitivanje. Možda je čak i potrebnije od znanstvenog istraživanja, oko kojeg se podosta trudimo. Radimo otprilike oko dvadeset godina na obrazovanju uma za znanstvena istraživanja. Mi smo sposobni i za samospoznaju, ali ne shvaćamo njegovu vrijednost. Stoga je to želio promijeniti i stvoriti um koji uči, a ne um koji zna.

TB: Bio je vrlo jasan u izražavanju da mudrost nije nešto što se može saopćiti putem institucija i da nas institucije obično blokiraju da pridemo mudrosti, pokušavajući organizirati i propagirati istinu.

PK: To je istina, izuzev ako saopćavate pitanja i promovirate istraživanje, umjesto da dajete odgovore za pamćenje i prihvatanje. Svako sveučilište ima profesora filozofije i on zna sve odgovore Bude, Isusa Krista i Sokrata, ali njegova svijest nije ni od jednog od njih. On dobro govori o njihovim učenjima, ali u svom vlastitom životu on je ambiciozan, sebičan i pohlepan. Svo to znanje zapravo ne transformira njegovu svijest.

Tako je Krišnaji neprestano govorio tijekom svojih govora: "Molim vas, ne prihvaćajte ono što sam rekao, istražite to!" Stalno je stvarao pitanja o našem životu, a o nama ovisi što ćemo s tim pitanjem. Istraživanje tih pitanja promatrajući svijest u našem svakodnevnom životu ono je koje može donijeti nove uvide i transformirati svijest. Rekao je: "Odgovor nije odvojen od pitanja, on leži unutar pitanja". Pod odgovorom je mislio na opažanje istine.

Stoga moramo istražiti pitanja povezana s našim svakodnevnim životom kako bismo došli do uvida koji transformiraju svijest, jer su upravo ti uvidi oni koji ukidaju iluzije. Uvidom u ono što je istina a što je lažno lažno nestaje, ali ne i znanje lažnoga stečeno kroz knjigu ili učitelja. Inače biste to mogli činiti propagandom, govoreći što je istina, a što laž, a to se ne događa na taj način.

TB: Možete li reći nešto o prirodi uvida?

PK: Uvid je tajanstvena stvar: Kako ljudska svijest otkriva nešto duboko nešto što joj prije nije bilo poznato? Budući da je moje područje fizika, dopustite mi da uzmem primjer Einsteina. Otkrio je da su prostor i vrijeme međusobno povezani, da se mogu zblížiti ako se krećete brzinom koja je usporediva sa brzinom svjetlosti. Kako je došao do toga? Školovao se na klasičnoj fizici gdje se uvijek pretpostavljalo da su prostor i vrijeme potpuno zasebne cjeline. Vrijeme je bilo prema satu, a prostor udaljenost od ovdje do tamo, potpuno odvojeni jedno od drugog. Budući da to nije imao u svom iskustvu, jer nikada nije nailazio na brzine koje su usporedive s brzinom svjetlosti, nije vidio kako se prostor i svjetlost odnose jedno prema drugome. Ono nije bilo u njegovom iskustvu ili obuci. Jedino što je imao bilo je nekoliko pitanja koja su dolazila iz pokusa koji su pokazali da nešto nije u redu. Nismo bili u stanju objasniti sve opažene činjenice, na primjer, da nema strujanja vjetra dok se Zemlja kreće kroz svemir.

Dakle, imao je to pitanje u svom umu, ali na to pitanje nije mogao odgovoriti znanjem koje je imao. No ljudska svijest ipak ima tu sposobnost da krene u nepoznato, pokupi novu istinu i dovede je u polje poznatog. Tako su učinjena sva velika stvaralačka otkrića u umjetnosti, glazbi, znanosti i religiji. To je sposobnost koja proizlazi iz božanske svijesti o kojoj smo razgovarali jučer, uglavnom da je božansko sjeme ona univerzalna svijest koja postoji unutar nas, ako joj dopustimo da cvjeta.

Ali ako smo previše vezani bilo za poznato ili za osobnost, oni nas blokiraju jer nas vezanost sprečava da vidimo dalje od poznatog. Iako se mi možemo pronaći unutar poznatog, nikada nećemo imati ni bljesak uvida izvan poznatog. Zato sve ovo govorimo o odlaženju onkraj uma, onkraj poznatog. To je tajanstveni besputni proces, pa ne možete opisati kako se osvaja. Možete opisati što ga blokira, ali ne možete opisati što ga stvara, to je ono što se podrazumijeva pod tim da je "besputan".

TB: Prije nego što je Krishnamurti umro, nazvao vas je i zamolio da preuzmete dodatnu odgovornost kao Skrbnik Fondacije, a također i Rektor njegovog obrazovnog centra u Varanasiju. Mnogi ljudi koji su bili skrbnici Fondacije bili su desetljećima bliski s njim, a ipak je pred kraj života vas pozvao za taj položaj i s osjećajem velikog povjerenja. Kakva je vaša uspomena na to iskustvo?

PK: Mislim da je vidio da ti skrbnici zapravo nisu razumjeli što pokušava reći ili istaknuti, nisu to duboko shvatili. Da bi različite Zaklade mogle poći u različitim smjerovima i da bi na kraju među njima mogle nastati podjele. Bilo je znakova toga između različitih Zaklada. Stoga je pozvao sve nas na smrtnu postelju, nekolicinu iz svake Zaklade, i posljednje što nam je želio reći bilo da je u Engleskoj, Americi ili Indiji ta potraga za Istinom jedna, i da zato sve Zaklade treba da djeluju zajedno sa školama. Rekao je da je naša odgovornost kao skrbnika da ne dozvolimo da se pojavi bilo kakva podjela. Sigurno je vidio što se događa u organizacijama.

Bilo je puno dijaloga i pitao me za prijedloge, a ja sam dao neke od njih, uključujući prijedlog o tome bi li mogao vratiti u Teozofsko Društvo ako prihvate njegovo učenje i tako dalje, a on je odgovorio: "Zar to netko nudi?". Što znači da je bio otvoren. Tada sam rekao: "Ne, još ne, ali da nude, bi ste li prihvatili?", a on je rekao: "Kad to učine,

razmotrit ćemo." (Smijeh) To znači da nije htio nagađati sa odgovorom na pitanje, ali ako bi se to zaista dogodilo u stvarnom životu, bio je spreman istražiti ga i odlučiti što poduzeti u vezi s tim.

Pa sam otišao do Radhe Burnier, tadašnje međunarodne predsjednice TD u Adyaru, i rekao: "Radha, lopta je u tvom posjedu. Ako odete do Krishnajija i kažete: „Prihvatit ćemo vaša učenja, hoćete li se vratiti?“, možda se vrati!" A ona je rekla: „Osobno mislim da je to najbolje što se moglo dogoditi, ali bojim se da se to ne može dogoditi s vrha, mora se dogoditi organski, sa dna. Po meni ne bi bilo u redu da to namećem TD-u. Jer će pitati: „Zašto ne i druga učenja, ona Besant i Leadbeatera, i tako dalje? Zašto prihvaćaš samo to?“ Tako da to stvarno ne mogu učiniti.“

Pa sam to ostavio. Ali ono što želim reći je, da je Krishnaji, u svom umu, bio potpuno otvoren. Imao je ogromnu naklonjenost prema TD-u, ali je bio kritičan prema načinu kojim se kretalo u to vrijeme 1926.-30. Po meni, glavna filozofska razlika između njegova učenja i Teozofije je u tome što teozofi vjeruju da su različite religije različiti putevi do Istine, a on je rekao: "Ne, istina je besputna zemlja." To je glavna razlika. Druga filozofska razlika bila je u tome što je rekao da s vremenom ne postoji postupna psihološka evolucija.

Ostale političke razlike nastale u to vrijeme dijelom su bile i zbog toga što su neki od vođa TD-a smatrali da izdaje TD ili govori protiv TD-a. Rekli su: "Bio je nezahvalan, a mi smo ga odgajali", i tako dalje. Netko je to razumio, to je bila ljudska reakcija, ali to nije ono što je radio, jer kad mu je Emily Lutyens napisala da "govori protiv TD-a", odgovorio joj je (pismo je također u KFI arhivi): "Majko, ja ne govorim protiv TD-a, govorim protiv svih ideja i ideala svijeta." Ideje vas ne vode do Istine, to je ono što je pokušavao reći. To je tada bilo pogrešno shvaćeno, i zato mislim da je gospodin George Arundale, kad je bio međunarodni predsjednik TD-a, tražio da Krishnaji ode i tako je on otišao 1934. Stoga nije točno da je Krishnamurti napustio TD prema vlastitom nahođenju, već je od njega zatraženo da ode. On nam je to i sam rekao, to nije pretpostavka.

TB: Pa, nažalost, vrijeme odmiče. Želim zahvaliti prof. Krishni na dalekosežnom i fascinantnom pogledu, ne samo na Krishnamurtijevo djelovanje i učenje, već i na samog profesora Krishnu kao eksponenta koji može jasno iznijeti i precizno prikazati činjenice o Krishnajiju. U vrijeme kad sam ga poznavao, on je bio tako jasan i izravan, svako postavljeno pitanje bio je spreman primiti i na njega odgovoriti, ništa sakriti, što je neobična sposobnost.

PK: Ako nešto znadete, recite, ako ne znadete, onda recite da ne znadete. Dakle, što ima da se skriva? (Smijeh) Što se ima kriti kad ste u potrazi za Istinom?

TB: Volio bih da mnogi ljudi prihvate vaš stav. [Smijeh] Ali, dopustite da vas pitam još jedno, jer kad je Krishnamurti odlazio, pozvao vas je da dođete i budete s njim. U to ste vrijeme putovali u Ojai. Upravo je doputovao iz Indije. Kad ste ušli, pozdravio vas je vrlo ljubazno i razgovarao s vama o jakni koju ste nosili. [Smijeh] Postavio vam je brojna pitanja o vašoj jakni. Uvijek je bio moderan i vrlo oštar čovjek kad je bio na Zapadu. U to vrijeme vam je dao jaknu. Rekao vam je da odete do njegovog ormara, izvadite jaknu i uzmete je. Imate li još jaknu?

PK: Da, naravno da je imam! [Smijeh] Ja je čuvam kao blago, ali nisam je iznosio jer sam je tada probao a on me pitao: "Možete li je prilagoditi?" Rekao sam: "Možda bih mogao rukave malo produžiti, ali ovdje bih (pokazujući na trbuh) htio prilagoditi sebe." A Krishnaji se srdačno nasmijao! (Smijeh) Bio je na samrti, ali se mogao nasmijati šali. Ali nisam se uspio prilagoditi. Dakle, jaknu ne nosim, nego je čuvam kao uspomenu na njega.

TB: Još jednom, profesore Krishna, hvala. On [P. Krishna] je napisao knjigu pod nazivom *Dragulj na srebrnoj pladnju: sjećajući se J. Krishnamurtija* i svatko od vas koga zanima sve što je ovdje rečeno, otkrit će da knjiga nije samo čitljiva, već i duboka u portretiranju stvari o kojima smo danas razgovarali.

Ljudski um, koji je tako osjetljiv, delikatan i neobično sposoban, može promijeniti svijet o sebi i unutarnji svijet samo kad shvati koje je znanje važno, a koje nije.

J. Krishnamurti - Javni govor 1, Bombay (Mumbai) 19. siječnja 1974